

Іржа

Рей Бредбері

Рей БРЕДБЕРІ

ІРЖА

— Сідайте, юначе, — сказав офіцер.

— Дякую. — Юнак сів.

— Мені дещо розповідали про вас, — привітно мовив офіцер. — Щоправда, нічого такого особливого. Просто, що ви стали нервові. І що вам ні в чому не щастить. Уперше я почув про це вже кілька місяців тому і ось тепер вирішив поговорити з вами. Подумав, що, може, вам хочеться змінити місце роботи. Може, ви воліли б поїхати за море, кудись на терен воєнних дій? Можливо, канцелярська робота вас виснажує і ви хотіли б знову кинутись у саму колотнечу?

— Ні, здається, що ні, — відповів молодий сержант.

— Тоді чого ж ви, власне, хочете?

Сержант знизав плечима й подивився на свої руки.

— Хочу жити в мирі. Хочу почути, що за одну ніч якимось чином усі гармати в світі покрились іржею, хвороботворчі бактерії в оболонках бомб стали нешкідливими, танки вимерли, мов доісторичні страховиська, потонули в асфальтових болотах. Оце такого мені хочеться.

— Такого, звичайно, кожному з нас хотілося б, — промовив офіцер. — Однак облишмо цю дуалістичну маячню, ви краще скажіть мені, куди вас перевести. Можете самі вибирати — або Західну військову зону, або Північну.

Офіцер постукав пальцем по рожевій карті, розгорнутій перед ним на столі.

Але сержант перебирав руками, дивився собі на пучки і говорив далі, ніби не чуючи начальникових слів:

— А що робили б ви, офіцери, і ми, солдати, та й увесь світ, якби одного дня всі прокинулися й побачили, що гармати сточила іржа?

Офіцерові було вже ясно, що до сержанта слід серйозно взятися. Він стримано посміхнувся.

— Це цікаве питання. Я й сам люблю побалакати на такі теми, і скажу вам, що тоді всіх охопила б паніка. Кожна країна вирішила б, що тільки вона, єдина в світі втратила зброю, і стала б винуватити в цьому своїх ворогів. Почалися б масові самовбивства, катастрофічно б упали біржові акції, сталося б безліч трагедій.

— А потім? — спитав сержант. — Після того як усі зрозуміли б, що це правда, що в усіх країнах не стало зброї, що вже нема кого боятись, і що настав усесвітній мир? Що після цього?

— Після цього всі чимдуж узялися б знову озброюватись.

— А якби їм не дати такої змоги?

— Якби іншої ради не було, то пішли б у діло кулаки. На кордонах держав

збиралися б стовпища у боксерських рукавичках зі сталевими вкладками. А якби забрати у них рукавички, почали б битися пазурами й ногами. А якби ноги їм повідрубувати, плювалися б один на одного. А якби язика повиривати й роти позатикати, вони_ б споганили повітря таким духом ненависті, що й комарі б повиздихали, і птахи б попадали трупом з телеграфних дротів.

— То ви гадаєте, що це ні до чого доброго б не привело? — спитав сержант.

— Авжеж ні. Це однаково, що зняти панцир у черепахи. Цивілізація б задихнулась і сконала від шоку.

Юнак похитав головою.

— А може, ви просто дурите і себе, й мене, бо так вигідно тут влаштувалися?

— Нехай це буде на дев'яносто відсотків цинізм, але на десять відсотків — реальне розуміння становища. Тож викиньте геть цю свою іржу й забудьте про неї.

Сержант рвучко підвів голову.

— А як ви здогадались, що вона у мене є?

— Що є?

— Та ця іржа.

— Про що ви говорите?

— Розумієте, я ж можу це зробити. Я міг би почати навіть зараз же, якби захотів.

Офіцер засміявся:

— Що за жарти!

— Ні, без ніяких жартів. Я вже давно збирався поговорити з вами. І радий, що ви мене викликали. Я тривалий час працюю над винаходом. Скільки мріяв про нього! Справа полягає у структурі певних атомів. Адже в сталевій броні атоми розміщено в певній послідовності, і я шукав, чим би порушити їхню рівновагу. Заглибився у фізику, в металургію. І ось мені сяйнуло, що збудник іржавіння постійно ж є в повітрі! Це звичайні водяні випари. Треба було тільки знайти спосіб, як доводити сталь до "нервового розладу". А тоді вже зробили б своє водяні випари. Але, звичайно, не з усім металом. Наша цивілізація побудована на сталі, а я не хотів би знищити більшість будівель. Я мав на меті лише гармати й снаряди, танки й бойові літаки, військові судна. При потребі можу скорегувати свій прилад і на мідь, бронзу, алюміній. Мені досить пройти близько від цієї зброї, і вона вся розсиплеться на порохно.

Офіцер нахилився над столом і пильно дивився на сержанта.

— Можна запитати вас?

— Будь ласка.

— Вам ніколи не спадало на думку, що ви Христос?

— Ні, але я не раз думав, що господь був добрий до мене, коли дозволив здійснити моє жадання. Ви це мали на увазі?

Офіцер дістав з нагрудної кишені дорогу авторучку, металевий ковпачок якої мав форму гільзи від патрона, поспробував перо і почав заповнювати якийсь бланк.

— Я хочу, щоб ви сьогодні ж сходили до доктора Метьюза, нехай він докладно огляне вас, не думаю, що з вами щось таке серйозне, ні. Та хіба ви самі не згодні, що

вам треба порадитися з лікарем?

— Думаєте, я все це вигадую про свій прилад, — сказав сержант: — Але це правда. Він такий маленький, що його можна сховати навіть у цій пачці сигарет. І діє на дев'ятсот миль навкруг. Настроївши свій прилад на певний різновид сталі, я можу за кілька днів об'їхати всі Штати. Іншим державам це не дасть ніякої переваги, бо тільки-но вони наблизяться до нас, їхня зброя теж розсиплеться. Потім я полечу до Європи. І через якийсь місяць світ назавжди позбудеться воєн. Зовсім не розумію, як мені вдалося його винайти! Це щось неймовірне. Так само неймовірне, як і атомна бомба. Я вже цілий місяць зважую все це. Мене непокоїть — а що станеться, коли зняти панцир, як ви сказали. Але тепер я вже майже вирішив: Розмова з вами допомогла мені все з'ясувати. Колись нікому й на думку не спадало, що з'являться літаки, що будуть атомні вибухи, як ось і тепер ніхто не вірить, що коли-небудь на землі настане мир. А він таки настане.

— Цей папір віддасте докторові Метьюзу, гаразд? — хутко мовив офіцер.

Сержант підвівся.

— Отже, ви не переведете мене в іншу зону?

— Ні, зараз ні. Я передумав. Нехай Метьюз вирішує.

— Ну, тоді я вже сам вирішив, — сказав юнак. — За кілька хвилин я вийду з табору. У мене перепустка. Дуже дякую, сер, що витратили на мене стільки свого дорогоцінного часу.

— Послухайте, сержанте, не беріть усе це надто близько до серця. Нікуди вам не треба виходити. Ніхто не збирається вас чіпати.

— Це правда. Бо ніхто не вірить мені. На все добре, сер.

Сержант відчинив двері й вийшов. Двері зачинились, і офіцер лишився сам. Хвилинку він стояв, дивлячись на двері. Потім зітхнув і провів руками по обличчю. Задзвонив телефон. Офіцер механічно підняв трубку.

— А, вітаю, докторе. Я сам хотів вам зателефонувати. — Пауза. — Так, я збирався послати його до вас. Подивіться, що з ним. Чи це нормально?.. Якщо ви так думаєте, докторе. Мабуть, йому треба відпочити, і добре. У бідного хлопця якісь чудні химери. Так, так. Ганьба, звичайно. Але що вдієш — шістнадцять років війни даються знаки.

Голос у трубці щось продзижчав у відповідь. Офіцер слухав і притакував, киваючи головою.

— Одну хвилинку, я запишу. — Він почав шукати свою авторучку. — Зачекайте трошки. Завжди отак покладеш десь... — Мацнув по кишені. — Ось тільки-но тут була... Я зараз.

Він відклав трубку й став перебирати речі на столі, висувати всі шухляди. Знову обмацав нагрудну кишеню. І раптом скам'янів. Тоді повільно засунув руку в кишеню й ще раз перевірів. Нарешті двома пальцями видобув з дна кишені купку якоїсь речовини.

Висипавши її на вимочку в себе на столі, він побачив, що ще жовтуватو-руда іржа.

З хвилину офіцер тупо вдивлявся в цю потерть. Потім кинувся до телефону. .

— Метьюз, — сказав він, — негайно покладіть трубку!

Коли телефон клацнув, офіцер набрав інший номер.

— Алло, вартовий пост! Зараз повз вас пройде один чоловік, ви знаєте його, це сержант Голліс. Зупиніть його, застреліть, убийте, коли треба! Ні про що не розпитуйте, вбийте сучого сина, чуєте? Це ваш начальник говорить. Так, убийте його, чуєте?

— Але, пробачте... — почав розгублений голос на тому кінці. — Я не можу, просто не можу!..

— Якого біса "не можу"! Що це значить?

— Тому що... — Голос урвався.

Чути було, як вартовий десь там за милю хекає в трубку.

Офіцер шарпнув телефон.

— Слухайте мене, слухайте. Тримайте зброю напоготові!

— Я нікого не можу застрелити, — пробурмотів вартовий.

Офіцер знесило сів у крісло і, заплющивши очі, з півхвилини відсапувався.

Десь там зараз — йому не треба ні самому бачити, ані чути чийхось свідчень — ангари розсипалися на м'яку руду іржу, літаки ставали буруватим порохом, що його розвіює вітер, а танки повільно осідали у розжарений гудрон шляхів, тонули, мов динозаври (так він їх назвав, здається) в доісторичних асфальтових болотах. Ваговози розпадалися в коричнюватих омахах диму, шофери вискакували на дорогу, і тільки самі шини все котилися вдалину.

— Сер... — озвався вартовий, що десь там бачив усе це в живі очі. — О боже!

— Слухайте, слухайте мене! — закричав офіцер. — Біжіть за ним, зловіть його, задушіть голірuch, лупіть кулаками, переламайте йому ребра, скрутіть в'язи, що завгодно, аби лиш схопити його! Я зараз у вас буду!

Він кинув трубку.

Інстинктивним рухом він шарпонував нижню шухляду стола, де лежав його пістолет. У новенькій шкіряній кобурі було повно червонястої іржі. Офіцер вилаявся і вискочив із-за столу.

Підбігаючи до дверей, він схопив стільця. "Дерево, — промайнула думка. — Добре старе дерево, добрий старий клен". Він гепнув ним об стіну, раз і другий, поки не розсадив його. Потім ухопив одну з ніжок і міцно затис у кулаці. Лице йому побагровіло, рот був широко відкритий, ніздрі роздimalись із свистом. Він ударив себе по долоні тією ніжкою, пробуючи її на міцність.

— Нічого, згодиться, хай йому чорт! — вигукнув він.

Дико закричавши, він вибіг з кімнати і хряснув за собою дверима.

© ПРИГОДИ. ПОДОРОЖІ. ФАНТАСТИКА — 83.— К.: Молодь, 1983.— 248 с. — (Компас).

© ДОЦЕНКО Ростислав, переклад з англійської, 1983.

© ОДНОКЛАСНИК. 1993. № 9-12.